

Dok Nemačka uskoro u potpunosti **gasi nuklearne elektrane**, u Slovačkoj jedna nova počinje sa radom. I pored dugogodišnje izgradnja i tehničkih problema mnogi u zemlji podržavaju taj način proizvodnje električne energije.

13.153 dana – toliko je na kraju bili potrebno: **36 godina i četiri dana** nakon početka radova, treći blok nuklearne elektrane Mohovce u **Slovačkoj**, po prvi put je povezan sa evropskom elektromrežom. U vreme energetske krize, ta mala centralnoevropska zemlja polaže velike nade u reaktor. Elektrana vredna 5,7 milijardi evra bi od Slovačke trebalo da napravi neto izvoznika, odnosno da joj pomogne da ukupno proizvodi više električne energije nego što sama troši. Očekuje se da će **Mohovce** 3 povećati udeo električne energije sa 52 na 65 procenata.

Dok Nemačka 15. aprila zvanično **okreće leđa nuklearnoj energiji**, Slovačka je i dalje smatra tehnologijom budućnosti. Prema istraživanju elektrooperatera Slovačke elektrane (Slovenské elektrárne, SE), 43 odsto stanovništva smatra da je to ključni element protiv klimatske krize. Većina građana i stručnjaka je za nuklearnu energiju – u neposrednoj blizini reaktora podrška je još veća.

Dug prekid radova: nova elektrana već stara

Međutim, ima i kritika na račun bezbednosti sistema, naročito iz susedne Austrije. Stanovništvo te alpske zemlje se **1978. godine** na referendumu izjasnilo protiv jedine domaće nuklearne elektrane, pre nego što je puštena u rad i dalji projekti izgradnje su zaustavljeni. Ali na manje od sto kilometara vazdušne linije nalazi se nuklearna elektrana Mohovce. Druga slovačka nuklearna lokacija Jaslovske Bohunjice je na samo šezdeset kilometara od najbližeg austrijskog sela.

Rajnhard Urig iz austrijske organizacije za zaštitu životne sredine Global 2000, obišao je Mohovce krajem prošle godine. „**Čitava struktura truli od kasnih osamdesetih i ranih devedesetih godina**“, žali se Urig. „Ovo je jedina nuklearna elektrana u ovakvom stanju, u kojoj je starenje uznapredovalo pre nego što je puštena u rad.“

Izgradnja reaktorskih blokova 3 i 4, započeta u januaru 1987. godine, odvijala se u turbulentnim vremenima. Najpre Plišana revolucija u Čehoslovačkoj krajem 1989. godine, zatim podela na dve zemlje početkom 1993. godine. Nezavisna Slovačka nije imala novca za dalju izgradnju. Petnaest godina kasnije u projekat Slovačke elektrane (SE) uključio se italijanski investitor.

„Srvniti sa zemljom i ponovo izgraditi“

Dugu pauzu u izgradnji Urig vidi kao problem: „Čak i ako to uradite najbolje moguće, komponente se istroše, posebno izolacioni slojevi, zaptivke, osovine turbine, osovine

generatorsa.” **Međutim, i gradilište je bilo loše očuvano.** „Imamo fotografski materijal od uzbunjivača, recimo dizel generator za hitne slučajeve koji se nalazi u lokvi vode.” Što se tiče četvrtog bloka, koji bi trebalo da bude završen u naredne dve godine, Urig tu vidi manje problema, jer izgradnja nije previše podmakla pre nego što je zaustavljena.

Na pojedinim mestima konstrukcija je obnovljena, ali u osnovi je to relativno stara tehnologija. Urig na primer kritikuje nedostatak zaštitnog omotača, koji bi reaktor mogao da zaštiti od avionskih nesreća i terorističkih napada. On govori o tačkama „koje ne mogu da se poprave, kod kojih bi sve trebalo **spraviti sa zemljom** i ponovo izgraditi.”

Organizacija Global 2000 i vlada u Beču su uložili nekoliko žalbi, ali one nisu urodile plodom. Prošlog avgusta slovački nuklearni regulator je izdao konačnu dozvolu za rad.

Teško odvajanje od ruskih gorivnih šipki

Mohovce 3 i 4 su, kao i drugi reaktori u Slovačkoj, reaktori sa vodom pod pritiskom, sovjetskog dizajna. Pre tri i po decenije Moskva je i dalje važila za saveznika. Danas Rusija, kršeći međunarodno pravo, vodi agresivni rat u Ukrajini, koja je istočni sused Slovačke. Za rad nuklearnih elektrana to je geopolitički problem. Šestougaone gorivne šipke su do sada dolazile iz Rusije, iz podružnice nuklearne kompanije Rosatom.

Kratko nakon što je vazdušni prostor **EU** prošlog proleća zatvoren za ruske avione, Bratislava je izdala specijalnu dozvolu kako bi jedan teretni avion mogao da doveze nove gorivne šipke. Ali Slovačka sada traži alternativne dobavljače - kao i Češka, Finska, Mađarska i Bugarska, koje takođe imaju nuklearne elektrane sovjetskog dizajna. U Češkoj su već postignuti dogovori sa kompanijama Framatom iz Francuske i Westinghaus (Westinghouse) iz SAD, koje bi od 2024. godine trebalo da isporučuju gorivne šipke.

Mohovce 3 kao spas u finansijskoj nevolji

Novi reaktor Mohovce 3 će najpre koristiti ruske gorivne šipke. Čitav proces trajao je duže nego što je očekivala kompanija Slovačke elektrane (SE). Vremenski plan u decembru je poremetilo curenje u reaktorskoj posudi pod pritiskom. Kašnjenja su dovela SE u **finansijske nevolje**, jer je zbog izostanka planirane struje, ona morala da se nabavlja na evropskom tržištu, često po veoma visokim cenama. Ipak, stabilne cene za krajnje kupce su zagarantovane, stoji u odgovoru jedne od portparolki SE na upit DW.

U sporazumu sa vladom **SE** se obavezao na ograničenje cena električne energije od nešto više od 61 centa po kilovat satu - trenutno se pregovora o prilagođavanju. „Nadamo se da će proces biti završen u bliskoj budućnosti i da će biti objavljeno da je postignut dogovor između vlade i vlasnika SE”, napisala je portparolka. SE je u vlasništvu slovačke vlade, italijanskog Enea i češkog EPH Holdinga.

Mohovce 3 bi trebalo da pomogne u ispunjavanju stvari koje su dogovorene sa vladom,

objašnjava generalni direktor SE Branislav Striček u nedavnom saopštenju kompanije. Ukoliko ne bude novih iznenađenja Slovačke elektrane u aprilu žele da povećaju kapacitet reaktora Mohovce **3 na 100 odsto**. U trenutku kada [Nemačka](#), nakon više od šezdeset godina, prestaje da proizvodi nuklearnu energiju.

Izvor: [DW](#)